

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 401/2017 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemasta turvapaikkamenettelyssä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Silvia Modigin /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 401/2017 vp:

Miten hallitus varmistaa, että seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvien turvapaikanhakijoiden erityisasema huomioidaan ja oikeusturva taataan turvapaikkamenettelyssä,

miten varmistetaan, että seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin perustuva vaino kyetään tunnistamaan turvapaikkahaastattelussa ja turvapaikkahakemusta koskevassa päätöksenteossa,

miten huomioidaan lähtömaan lainsäädäntö niiltä osin kuin se kriminalisoi hakijan identiteettiä

ja

miten huolehditaan turvapaikkahakemuksia käsittelevien viranhaltijoiden ja muiden turvapaikanhakijoiden kanssa työskentelevien riittävästä osaamisesta seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin liittyvissä sensitiivisissä kysymyksissä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuulumiseen vedotaan yhä useammin turvapaikkaperusteena. Seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvat ovat usein erityisen tuen tarpeessa turvapaikkaprosessissa ja heidän erityisasemansa huomioidaan, mikäli siitä saadaan prosessin aikana viitteitä. Maahanmuuttovirastossa on jo vuosia ohjeistettu turvapaikkayksikön päätöksentekijöitä kiinnittämään huomiota seksuaalivähemmistöjä koskevien päätösten perusteluihin. Viimeisten vuosien aikana näitä asioita on korostettu entisestään ja Maahanmuuttoviraston henkilöstöä on koulutettu sekä haavoittuvien ryhmien tunnistamiseen että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien erityisaseman huomioimiseen.

Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston (EASO) haavoittuvien ryhmien puhuttelua koskevaa pienryhmäkoulutusta on annettu jo lähes kaikille turvapaikkapuhuttelijoille ja näissä koulutuksissa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä on käsitelty viimeisen vuoden aikana erityisen korostuneesti. EASO:n sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja seksuaalinen suuntautuminen -koulutusmoduulin koulutukset käynnistyvät turvapaikkayksikössä ensi vuonna. Maahanmuutto-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 401/2017 vp

virasto on tehnyt lisäksi jo usean vuoden ajan yhteistyötä myös Seta ry:n kanssa ja Seta onkin käynyt kouluttamassa turvapaikkapäätöksiä tekevää henkilöstöä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä keväällä 2012 sekä nyt syksyllä 2017. Sen lisäksi turvapaikkayksikössä on järjestetty muuta viraston ulkopuolista koulutusta.

Kaikki turvapaikkahakemukset tutkitaan aina yksilöllisesti, riippumatta kansalaisuudesta tai perusteesta, jolla turvapaikkaa haetaan. Kansallisten ja EU-säädösten sekä YK:n ohjeistuksenkin mukaan turvapaikkahakemuksen käsittelijän on aina arvioitava hakijan uskottavuutta. Turvapaikkapuhuttelulla on suuri merkitys hakijan uskottavuutta arvioitaessa. Puhuttelussa hakijan seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluminen otetaan erityisesti huomioon ja hakijoita rohkaistaan kertomalla, että seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluminen on Suomessa hyväksyttyä ja hän voi puhua vapaasti ilman pelkoa siitä, että tieto leviäisi. Erityisesti salassapitovelvollisuutta korostetaan. Keskustelua ei perusteta länsimaiselle terminologialle, vaan hakijaa pyydetään itse identifioimaan itsensä. Joskus se on hakijalle vaikeaa, ja ainoat käytettävissä olevat kotimaan termit ovat voimakkaasti halventavia. Tilannetta pyritään kartoittamaan mahdollisimman yksinkertaisin kysymyksin.

Turvapaikkahakemusta ratkaistessaan Maahanmuuttovirasto arvioi aina hakijan kertomuksen, muun näytön ja lähtömaatiedon perusteella, onko hakijalla perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi kotimaassaan. Siten näistä maista tuleville hakijoille on tehty myös kielteisiä päätöksiä ja heidät on määrätty käännytettäväksi kotimaahansa. Päätöksenteossa käytetään pohjana EU-tuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytäntöä, UNHCR:n ohjeistusta, aihetta käsitteleviä kansainvälisiä raportteja ja tutkimuksia sekä ajantasaista maatietoa. Muun muassa korkein hallinto-oikeus on ratkaisukäytännössään vahvistanut, että uskottavuusarvioinnin ja tulevaisuuteen suuntautuvan riskiarvioinnin lisäksi turvapaikkapäätöstä ratkaistaessa on yksilöllisesti arvioita, miten henkilö käyttäytyisi kotimaassaan tulevaisuudessa sekä miten viranomaiset ja yksityiset henkilöt suhtautuisivat häneen.

Kansallisen lain sekä EU-säädösten mukaan hakijan kansainvälisen suojelun tarvetta arvioitaessa on otettava huomioon eri lähteistä hankitut ajantasaiset tiedot valtion oloista. Maahanmuuttoviraston maatietopalvelu tuottaa turvapaikkayksikön käyttöön kansainvälisiä raportteja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tilanteesta eri maissa. Maatiedon arvioinnin osalta on kuitenkin huomioitava, että pelkkä homoseksuaalisuuden kriminalisoivan lainsäädännön olemassaolo tietyssä maassa ei yksinään riitä. Jos lakia kuitenkin käytännössä sovelletaan ja homoseksuaaleja tuomitaan kohtuuttomiin tai syrjiviin rangaistuksiin, näitä toimia voidaan pitää vainoksi katsottavina tekoina. Tämän on muun muassa EU-tuomioistuin ratkaisukäytännössään vahvistanut.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt otetaan huomioon myös vastaanottokeskusten toiminnassa. Vastaanottokeskusten tulee kaikissa palveluissaan ja toimissaan huomioida haavoittuvassa asemassa olevat asiakkaat ja tarvittaessa järjestää heille erityisiä tukipalveluita. Vastaanottokeskuk- sen sosiaalityöntekijä ja terveydenhoitaja ovat avainroolissa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien asiakkaiden tukemisessa ja mahdollisten palvelujen järjestämisessä. Yleinen valistaminen tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta yhteistasolla on osa ammatillista työskentelyä. Myös vastaanottokeskukset tekevät tiivistä yhteistyötä Setan ja muiden tukitoimintaa järjestävi-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 401/2017 vp

en järjestöjen kanssa asiakkaina olevien seksuaalivähemmistöjen palveluiden järjestämiseksi sekä henkilökunnan tietoisuuden lisäämiseksi. Setalla on isoimmissa kaupungeissa turvapaikanhakijoille tarkoitettuja vertaistukiryhmiä ja vastaanottokeskukset osaltaan edistävät halukkaiden hakijoiden mahdollisuutta osallistua näiden ryhmien toimintaan.

Kaikkeen edellä mainittuun viitaten voin todeta, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien turvapaikanhakijoiden erityisasema otetaan huomioon kaikessa Maahanmuuttoviraston asiakastyössä, jossa pyrkimyksenä on aina luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin luominen. Erilaisten koulutusten avulla varmistetaan myös se, että turvapaikkapäätökset ovat oikeita ja lakiin perustuvia ja että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien turvapaikanhakijoiden oikeusturva voidaan taata.

Helsingissä 23.10.2017

Sisäministeri Paula Risikko